

dr. sc. Mateja Jerman

Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturne baštine

Konzervatorski odjel u Rijeci
Užarska 26, 51 000 Rijeka

*LITURGIJSKA SREBRNINA PIĆANSKE KATEDRALE –
PRILOG POZNAVANJU VENECIJANSKOG ZLATARSTVA*

Liturgijska srebrnina sačuvana u pićanskoj katedrali može se datirati u razdoblje od 16. do 20. stoljeća, a predmeti nastali tijekom ranog novog vijeka, do ukinuća Pićanske biskupije, mahom su venecijanske proizvodnje. Najznačajniji je zlatarski predmet, već poznata, pokaznica biskupa Giovannija Barba (1525. – 1547.), rad venecijanske radionice „Croze“ koja je djelovala od kraja 15. pa sve do 18. stoljeća. Iako pomalo rustične obrade, s venecijanskim zlatarstvom se može povezati i relikvijar u obliku ruke s moćima svetog Nicefora, prvog pićanskog biskupa. Zlatari djelatni u središtu Presvjetle Republike izradili su i nekoliko kaleža raznolikih dekorativnih kompozicija koji upućuju na razvoj dekorativnog rječnika venecijanskog zlatarstva od kraja 16. do početka 18. stoljeća. Na njima je vidljiva ornamentika orijentalnog podrijetla, ukrasi renesansnog repertoara, elementi Kristološke muke i *rocaille* dekorativni motivi. Na visećim svijećnjacima oviješeni u interijeru katedrale primjećuju se utjecaji naturalističke struje baroknog stilskog razdoblja koja je u Veneciji bila aktualna krajem 17. i tijekom prve polovice 18. stoljeća. U izlaganju će se navedeni primjeri liturgijske srebrnine analizirati temeljem komparativnih primjera sačuvanih na prostoru koji je bio pod vladavinom Presvjetle Republike ili pod njezinim umjetničkim utjecajem, a s ciljem valorizacije tih djela u kontekstu venecijanskog zlatarstva ranog novog vijeka.

Organizacija: ERC AdriArchCult – Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli – Općina Pićan

Znanstveno-organizacijski odbor: Jasenka Gudelj, Dean Močinić, Elvis Orbanić

Hosted by the ERC GA n. 865863 ERC-AdriArchCult

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation Programme (GA n. 865863 ERC-AdriArchCult)

Program kolokvija

10.00

Pozdravni govori

prof. dr. sc. **Jasenka Gudelj** (Ca' Foscari, Venecija)

akademkinja **Silvana Vranić** (Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli)

Dean Močinić (Općina Pićan)

preč. **Antun Kurelović** (Nadžupa Navještenja Blažene Djevice Marije, Pićan)

10.20

Prvi dio: izlaganja

Elvis Orbanić, *ANTONIO ZARA AKVILEJAC: PIĆANSKI BISKUP (1601. – 1621.)*

Jasenka Gudelj, *BISKUPI ANTONIO ZARA I GIOVANNI GIUSEPPE BONIFACIO CECOTTI I MONUMENTALIZACIJA PIĆANSKE KATEDRALE*

11.00 Pauza

11.10

Drugi dio: izlaganja

Damir Tulić, Mario Pintarić, *MRAMOR U PIĆANSKOJ STOLNICI: RIJEČKI KIPAR ANTONIO MICHELAZZI U SLUŽBI BISKUPA JURJA FRANJE KSAVERA MAROTTIJA*

Iva Jazbec Tomaić, *SVILE PIĆANSKE KATEDRALE*

Mateja Jerman, *LITURGIJSKA SREBRNINA PIĆANSKE KATEDRALE – PRILOG POZNAVANJU VENECIJANSKOG ZLATARSTVA*

12.20

Treći dio: razgledavanje nekadašnje katedrale i diskusija

Università
Ca' Foscari
Venezia
Dipartimento di
Filosofia e Beni
Culturali

ZNANSTVENI KOLOKVIJ „PIĆANSKA KATEDRALA”

25. listopada 2024.
Dvorana CENKI, Pićan

SAŽETCI

dr. sc. Elvis Orbanić

Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci
Područna jedinica u Puli
Prolaz kod kazališta 2, 52 100 Pula

ANTONIO ZARA AKVILEJAC: PIĆANSKI BISKUP (1601. – 1621.)

Antonio Zara osebujna je pojava u nizu posttridentskih prelata i ne samo istarskog poluotoka. Iznimnost ga krase kao osobu rijetkog autorskog talenta. No, upravo njegova zauzetost u provođenju koncilskih preobrazbi na teritoriju podređene mu Pićanske dijeceze „postala je poslovičnom i dugo se održala u povijesnoj memoriji” (M. Bertoša). Povijest ga pamti i kroz njegovanje obiteljskih odnosa te trud oko očuvanja svoga dobroga glasa, pa i sudjelovanjem u, za jednog biskupa, diskutabilnom vojnom poduhvatu. Naročito mu je bilo stalo do vlastitog akvilejskog, furlanskog porijekla kao što je i budno pazio na veze s carskom obitelji kako to proizlazi i iz njegove krnje sačuvane korespondencije. U puna dva desetljeća upravljanja Pićanskom biskupijom istaknuo se u svojstvu naručitelja tri veća graditeljska projekta. Prvi je u nizu pićanskih biskupa ranoga novoga vijeka realizirao proširenje katedrale od preoblikovanja njezinoga prezbitarija do produženja glavnoga broda. Radio je na obnovi pićanske biskupske rezidencije, te je zaslužan za današnji izgled ulaznih mjesnih vrata. U sva tri graditeljska poduhvata posvjedočen je kroz zapise svoga imena u spomen-pločama pripadajućih građevina. Izlaganje će se temeljiti osim na valorizaciji dosadašnje historiografije ujedno na novootkrivenim arhivskim dokumentima pohranjenim u Apostolskom vatikanskom arhivu, Austrijskom državnom arhivu, Kućnom i dvorskom državnom arhivu u Beču, Biskupijskom arhivu u Udinama, Državnom arhivu u Rijeci i Župnom arhivu u Pićnu.

prof. dr. sc. Jasenka Gudelj

Università Ca' Foscari Venezia
Dipartimento di filosofia e beni culturali
Malcanton Marcorà
Dorsoduro 3484/D, 30123 Venezia

BISKUPI ANTONIO ZARA I GIOVANNI GIUSEPPE BONIFACIO CECOTTI I MONUMENTALIZACIJA PIĆANSKE KATEDRALE

Pićanska katedrala, kao sjedište jedine povijesne biskupije u sklopu habsburške Istre, imala je nesumnjivo značajnu ulogu u procesima konfesionalizacije i teritorijalizacije 17. i 18. stoljeća, pri čemu je simbolička vrijednost njezine arhitekture

svakako nadilazila važnost samoga gradića u kojem se nalazi. U ovome se svjetlu razmatraju dvije opsežne kampanje proširenja katedrale koje i danas određuju njezin izgled, a mogu se očitati kao posljedice dvaju odlučujućih tenutaka u crkvenoj i političkoj povijesti šire regije. Tako biskup Antonio Zara (1601. – 1621.), daje preoblikovati svetišni prostor i nalaže produženje broda, želeći prilagoditi prostor novim liturgijsko-sakramentalnim normama nakon Tridentskog sabora. Ove izmjene valja također vidjeti i kao izraz nesumnjivog biskupova interesa i poznavanja teorije arhitekture koje se mogu očitati iz njegove pisane ostavštine. Za znatno proširenje 18. stoljeća bit će pak zaslužan biskup Bonifacio Cecotti (1741. – 1765.), koji 1753. godine daje dograditi nizove bočnih kapela, davši katedrali današnji monumentalni oblik. I ovu je pregradnju potrebno promotriti u kontekstu novonastalih okolnosti po ukinuću Akvilejske patrijaršije koje je rezultiralo potpadanjem Pićanske biskupije pod Goričku nadbiskupiju.

prof. dr. sc. Damir Tulić

dr. sc. Mario Pintarić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Odsjek za povijest umjetnosti
Sveučilišna Avenija 4, 51000 Rijeka

MRAMOR U PIĆANSKOJ STOLNICI: RIJEČKI KIPAR ANTONIO MICHELAZZI U SLUŽBI BISKUPA JURJA FRANJE KSAVERA MAROTTIJA

U svetištu nekadašnje pićanske katedrale Navještenja Marijina 1735. godine podignut je novi glavni mramorni oltar. Iako je tada biskupska blagajna bila vrlo skromna Juraj Franjo Ksaver Marotti uspio je osigurati dovoljno sredstava za njegovu narudžbu. Školovani je prelat svoju mladost proveo u Rimu gdje je stekao visoko obrazovanje i razvio afinitet prema umjetnosti. Središte europske kulture i crkvene moći formiralo ga je i kao značajnog budućeg naručitelja umjetničkih djela čime je uvelike doprinio kulturnom životu svoje biskupije. Marotti je mramorni oltar sa skulpturama svetih pićanskih zaštitnika naručio u rodnoj Rijeci kod altarista i kipara Antonija Michelazzija (1707. – 1771.). Upravo je u tom trenutku karijera udomaćenog majstora doživjela veliki uzlet te će mu nakon Pićna uslijediti prestižne narudžbe za Graz, Celje i Zagreb. Biskup je ponovno odlučio angažirati Michelazzija i prilikom opremanje obiteljske kapele u riječkoj isusovačkoj crkvi svetog Vida. Tako je kipar 1736. godine isklesao monumentalan i raskošan mramorni oltar svetog Franje Ksaverskog za kojeg je Marotti kao istaknuti erudit pomno

odabrao ikonografski program. U izlaganju će se upozoriti na neke dosad nepoznate veze između pićanskog biskupa Marottija i riječkog kipara Michelazzija, a glavni će se oltar iznova sagledati u kontekstu majstorova opusa nastalog tijekom 1730-ih godina. Naposljetku će se osvrnuti i na ostale mramorne oltare u nekadašnjoj pićanskoj katedrali iz druge polovice 18. stoljeća.

dr. sc. Iva Jazbec Tomaić

Sveučilište u Rijeci, Akademija primijenjenih umjetnosti

Odsjek za likovne umjetnosti, Katedra za povijest umjetnosti i opće predmete
Slavka Krautzeka 83, 51 000 Rijeka

SVILE PIĆANSKE KATEDRALE

U nekadašnjoj pićanskoj katedrali sačuvane su skupocjene svile nastale u razdoblju od 15. do 18. stoljeća. Zbirka se ističe raznovrsnošću materijala koji će se u izlaganju kontekstualizirati s obzirom na kvalitetu i povijesno-umjetnički značaj. Najranije je moguće datirati fragmente grimiznih baršuna bez uzorka kao i one s uzorkom *fernonnerie* tipa karakteristične za talijansku produkciju sredine 15. stoljeća. Fragmentarnost ovih komada pokazuje da je riječ o preostacima svila koje su nekada bile dijelom znatno većih cjelina. U zbirci se nalazi i komplet liturgijskog ruha izrađen od venecijanskoga grimiznog damasta iz druge polovice 16. stoljeća. Damast je dekorom blizak onome pronađenome u olupini venecijanskog broda Gagliana Grossa koja je potonula 1583. godine kod otočića Gnalića, a s obzirom na dobru očuvanost i čitkost kompozicije pićanski je primjer jedan od najznačajnijih nalaza ove tipologije. Stanje liturgijske opreme u 17. je stoljeću očito bilo vrlo loše kada je pićanski biskup Andrea Daniel di Raunnoch 1685. godine naložio kupnju novih paramenata i opreme koja je naručena u Veneciji. Tom je prilikom možda nabavljen do danas sačuvani komplet izveden od zelenog damasta posljednje četvrtine 17. stoljeća. Venecija je ostala dominantni centar pribavljanja skupocjenih svila za potrebe krojenja liturgijskog ruha i u 18. stoljeću s obzirom na to da tom produkcijskom središtu valja pripisati i sačuvani damast *lancé* s uzorkom bizarne tipologije kao i skupocjeni *ganzo* nastao između 1715. i 1720. godine.